OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
LsN Tanja Jaatinen

15.5.2018

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TIETOYHTEISKUNTAKAAREN MUUTTAMISESTA (HE 44/2018 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Oikeusministeriö on antanut liikenne- ja viestintäministeriölle lausunnon tietoyhteiskuntakaaren muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta 22.1.2018 ja hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta 15.3.2018.

Väärinkäytöstietojen käsittelyoikeudet

Oikeusministeriö on suhtautunut tietoyhteiskuntakaaren uutta 145 a §:ää koskevan ehdotuksen tavoitteisiin myönteisesti. Oikeusministeriö ei ole katsonut olevan estettä sille, että teleyritysten välisen väärinkäytösrekisterin ja sen puitteissa tapahtuvan käsittelyn edellytyksistä säädettäisiin laissa. Tällaisen sääntelyn tulee kuitenkin olla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaista ja täyttää asetuksen vaatimukset muun muassa siinä edellytettyjen asianmukaisten suojatoimien osalta. Oikeusministeriö on katsonut ns. TATTI-työryhmän tavoin, ettei asiaa koskevaa sääntelyä ole mielekästä sisällyttää henkilötietojen suojaa koskevaan yleislakiin, vaan säätää asiasta erityislainsäädännössä.

Perustuslakivaliokunta on tietosuojalakia koskevassa lausunnossaan todennut, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi sen mukaan jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislain nojalla. Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi (PeVL 14/2018 vp ja PeVL 2/2018 vp). Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. Kyseisen artiklan mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan perusteella suoritetaan vain viranomaisen valvonnassa tai silloin, kun se sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säädetään asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi. Artikla jättää siten jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa.

Koska esityksessä tarkoitettu toimialan sisäisesti tapahtuva väärinkäytöstietojen käsittely ei tapahtuisi viranomaisen valvonnassa, tulisi käsittelystä säätää laissa siltä osin kun käsiteltävät tiedot sisältävät yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuja tietoja. Näin ollen ehdotettu erityislainsäädäntö vaikuttaa olevan välttämätöntä siinä säädetyn käsittelyn mahdollistamiseksi jatkossakin.

Oikeusministeriö on hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta antamassaan lausunnossa todennut, että ehdotetun 145 a §:n arviointia vaikeuttaa se, ettei esityksestä käynyt selvästi ilmi esimerkiksi se, kuinka tietojenvaihto teleyritysten välillä on ajateltu tapahtuvan. Hallituksen esityksestä ei edelleenkään selvästi ole pääteltävissä, miten tietojen käsittely on käytännössä tarkoitettu tapahtuvan. Lisäksi mikäli kyse on esimerkiksi yhteisrekisterinpidosta, on syytä ottaa huomioon, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklassa säädetään yhteisrekisterinpidosta.

Ehdotetun 145 a §:n 1 momentin mukaan teleyrityksellä on oikeus käsitellä teleyritykseen, sen asiakkaisiin tai muihin teleyrityksiin kohdistuvien vahinkojen ehkäisemiseksi välttämättömiä tietoja ”teleyritysten liiketoimintaan kohdistuneista rikoksista ja toisen henkilön identiteetin varasta-

misesta”. Selkeämpää olisi viitata ”toisen henkilön identiteetin varastamisen” sijaan ”identiteettivarkauteen” kuten on tehty pykälän 2 momentissa. Ehdotetussa 1 momentissa on sinänsä asianmukaisesti rajattu käsittely koskemaan ainoastaan teleyritysten liiketoimintaan kohdistuneita rikoksia. Sen sijaan identiteettivarkauksien osalta sääntelystä ei käy ilmi, mihin henkilöpiiriin (esim. teleyrityksen asiakkaisiin) kohdistuneisiin identiteettivarkauksiin säännöksessä viitataan. Sääntelyn tarkistamista tältä osin tulisi siten vielä harkita.

Ehdotetun 145 a §:n 4 momenttia voisi selkeyden vuoksi harkita tarkennettavaksi siten, että tiedot tulisi poistaa viimeistään viiden vuoden kuluttua tietojen *ensimmäisestä* tallentamisesta.

Matkapuhelinliittymien puhelinmarkkinointikielto

Oikeusministeriö on suhtautunut myönteisesti siihen, että puhelinmarkkinointikieltoa jatketaan määräaikaisena, eikä esitykseen tältä osin ole huomautettavaa.

Lain voimaantulo

Hallituksen esityksen mukaan laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 25 päivänä toukokuuta 2018. Tällöin aletaan soveltaa EU:n yleistä tietosuoja-asetusta.

Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä on myös hallituksen esitys EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp) eli tietosuojalaiksi. Ehdotetussa tietoyhteiskuntakaaren 145 a §:ssä viitataan ehdotetun tietosuojalain 6 §:n 2 momenttiin. Näin ollen olisi perusteltua, että ehdotettu laki tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta tulisi voimaan samanaikaisesti tietosuojalain kanssa.